

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ו'

(א) **אבל בעלמא מי שמעת להו- ולכאו' יצא דלפי רבא כ"ע מודו ידידים מוכיחות לא הויין ידיים, ולכאו' ק' מהברייתא דלעיל (ד:)** דמבואר דמודרני ממך אסור, ואע"ג דהוי ידיים שאינן מוכיחות, אלמא דס"ל ידידים שאינן מוכיחות הויין ידיים, ולא כ"ע הוא דס"ל דלא הויין ידיים. וכ' **התוס'** רי"ד דחולק רבא על שמואל, וס"ל דמודרני ממך שפיר הוי ידיים מוכיחות.

(ב) **מיתיבי, הרי"ז חטאת הרי"ז אשם וכו' לא אמר כלום- הק' השטמ"ק בשם הרא"ם, הא נדיב לב עולות, וא"כ, אפי' אם ידיים שאינן מוכיחות לא הויין ידיים, תיפוק ל' מדין נדיב לב. וע' בתירוצו, וכ' הקהלות יעקב (ב', ב', ד"ה ועדיין) דתירוצו אינו מוכן, וודאי ה' ט"ס שם, ולכאו' משמע דכוונתו דהפסוק דנדיב לב שייך רק בקרבן נדבה, אבל בחטאת ואשם, דחייב קרבן עליו, בזה לא שייך כלל קרא דנדיב לב, וא"כ אין שייך להקדיש קרבן חטאת ואשם ע"י מחשבה. וע' בקרן אורה שהביא מש"כ לעיל בריש מכלתין, דהיכא דכוונתו להקדיש ע"י דבור, אז לא מהני ע"י מחשבה. אולם כ' דכאן אי"צ ליסוד זה, דכיון דדיבורו אין מוכיח כלל דלחטאתו קאמר, נראה כסותר מחשבתו, וא"כ צריך לדין דבור דוקא. ובעיקר היסוד שכ' הקר"א, דהיכא דכוונתו להקדיש ע"י דבור, דלא מהני ע"י מחשבה, ע' בפ"י הרא"ש לעיל (ב), שכ' דמה דצריכין ידות לנדרים, היינו משום ד"אע"ג דגמר בלבו לידור, אי לאו דחשבינן להו כאילו הוציא בשפתיו, לא הוי נדר... כדאמר' גמר בלבו צריך להוציא בשפתיו". ומשמע דס"ל דאם ה' שייך לידור ע"י מחשבה, אז שייך לא ה' צריך לדין ידות, ודלא כדברי הקר"א. ולדבריו, עדיין צריך לע' למה צריך לדין ידות לענין הקדש. ושמעתי ממו"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א ליישב ע"פ מש"כ הזכר יצחק (נ"א, ג', ד"ה ונראה), שדייק ממש"כ הרמב"ם (מע"ק י"ד, י"ב) דגמר בלבו דזו עולה, הרי"ז חייב להביא, ולא כ' הרמב"ם דנתקדש כלל, ומשמע דאע"ג דהקדש מהני במחשבה, אבל זה רק להשוות חייב עליו, אבל לא למיחל החלות קדושה על החפצא. וכ' הזכר יצחק דמוכרח כן ממה שצריך דין ידות בהקדש, אע"ג דהקדש חל במחשבה, אולם כל זה לענין החייב, אבל לא לענין החלות קדושה. ולפי"ז י"ל דאף דהרא"ש לא ס"ל כיסוד של הקר"א, מ"מ י"ל דצריך לדין ידות בהקדש כדי לחול החלות קדושה עצמה.**

(ג) **אע"פ שהוא חייב חטאת ואשם לא אמר כלום- פ"י המפרש, דלא אמר עלי. ומבואר מדבריו דאם אמר עלי, דאז יהי' הדין דשפיר חל קדושת חטאת עליו. ותמה השער המלך (מעשה הקרבנות י"ד, ח'), הא אין חטאת בא נדבה. והביא מהרמ"ע מפאנו שהביא מספר לשון למודים לתוך דהא דאמר' דאין חטאת בא נדבה היינו דוקא לענין שאינו יכול להקריבו לקרבן חטאת, אבל לענין שתחול קדושת חטאת על הבהמה, ודאי חל, דהא הקדושה נידר ונידב הוא, ואולא למיתה.**

(ד) **בעי ר' פפא, יש יד לקידושין או לא- פ"י הר"ן, אפי' ביד מוכיח קא מיבעיא ל', מי אמר' דגמר' במה מצינו מפרשת נדרים לקידושין או לא. ולכאו' יש לתמוה, מה שייך כל הענין של ידות לענין קידושין, הרי לכאו' אין דין אמירה בקידושין, ואם אנו יודעים כוונתו במה שרוצה לקדשה, אי"כ מה לי אם חשיב דבור או לא נואי"ז ענין לדברי הקרן אורה שהבאנו לעיל לענין הקדש, דהיכא דכוונתו להקדיש ע"י דבור צריך להיות ע"י דבור דוקא, ולא מהני מחשבתו, דהתם יש ב' אופנים להקדיש, או ע"י דבור, או ע"י מחשבה, אבל בקידושין אינו כן, אלא דבור הוא רק אופן לגלות מחשבתו, ואין כאן ב' אופנים נפרדים לקדש]. וע' בתורת גיטין (ס"ק קמ"א, ס"ק ס"ו) שכ' דשאלת הגמ' הוא דוקא בקידושין וגירושין, אבל בשאר דוכתי, כמו מכר, מהני אומדנא, ואין שייך פרשת ידות כלל, אבל בקידושין וגירושין, "אפי' איכא אומדנא דמוכח טובא, לא מהני עד דאיכא דיבור". וע"ע בברכת שמואל (קידושין ס"א) שהביא מהגר"ח דבעינן דעת הבעל כדי שיהי' חשיב מעשה קיחה, ולזה בעינן אמירתו, ומדברור לא משינן אומדנא, ע"ש באריכות. וע"ע בחי' ר' שלמה (ס"א), שביאר ע"פ מש"כ הרשב"א בקידושין בענין נתן הוא ואמרה היא, דכ' דאף דאנו ודאי יודעין כוונתו לקידושין הוא משום מה שאמרה היא, אבל העדים אינם יכולים לדון על כוונת הלב, אלא צריכים עדות שמיעה וראי', וכיון שהוא לא אמר כלום (וגם לא נתרצה בקידושין לפני"ז כמו בהיו עסוקין באותו ענין), ממילא אין כאן עדות ראי' או שמיעה, ויש רק עדות על כוונתו, דלא הוי עדות, ולכן לא מהני אם לא משום דין ידות (לאפוקי דיני מכר, דלא צריכי להו דינו עדות לקיומא, וא"כ פשוט הוא דאין צריך לדין ידות כלל).**

(ה) **יש יד לקידושין או לא- פ"י הר"ן, דאף דלא כתי' ידות בקידושין, אולי למדים מנדרים במה מצינו. והק' בחי' ר' שמעון (א', בהגה"ה), הא לעיל (ד: כ') הר"ן דלא ילפי' דין ידות נדרים מנזירות ממה מצינו, משום דאין עונשין מן הדין (וגם מה מצינו חשיב דין לענין זה, ע' בגלה"ש ובהגהות רנשבורג שם), ולכן צריך דוקא ריבוי או היקש. וא"כ, מה שואל הגמ' לענין קידושין, הרי אפי' אם ה' שייך ללמוד קידושין מנדרים במה מצינו, סכ"ס הרי אין עונשין מן הדין, וא"כ לא יהי' שייך לעונשה מדין אשת איש, וא"כ ודאי אין ידות לקידושין. ופי' דעיקרו של קידושין הוא מה שהיא מיוחדת לו, או נקנית לו, והאיסור אשת איש בא ממילא מן הקנן והיחוד, בזה שפיר יכולין לעשות ע"י דין. משא"כ נדרים, דעיקר חלות שלהם הוא האיסור גופא, ובלא האיסור ליכא שום חלות, א"כ יוצא דהאיסור בא ע"י המה מצינו, ובכח"ג אמר' דאין עונשין מן הדין. וכל זה הוא לפי ביאור של הר"ן, דהצד דיש יד לקידושין הוא משום מה מצינו מנדרים. אבל הרא"ש ותוס' ביארו דהצד שיש יד לקידושין הוא משום דדומה להקדש, וכמו דהקדש יש לה יד, ה"ה קידושין יש לה יד. וע' בקרן אורה שהק' דבשלמא אם קידשה בלשון "מקודשת", שפיר שייך שאלת הגמ', אבל אם אומר לשון אירוסין, דכבר כ' תוס' בקידושין (ז). דהתפשטות לא מהני בל' אירוסין משום שאינו דומה להקדש, א"כ לכאו' לפי"ז גם לענין ידות יהי' פשוט דלא מהני לענין לשון אירוסין, וצ"ע.**

- (ו) **ואמר לה לחבירתה ואת- פי' הר"ן**, דמיירי דנתן ב' פרוטות לא' מהן, וקבלה בשליחותה דחבירתה, דאם נתן פרוטה לזו ופרוטה לזו, ודאי ליכא לספוקי כלל ב"ואת חזאי", וממילא יהי' ודאי שניהן מקודשות. אולם הרמב"ם (אישות ד', ב') פי' להיפוך, וכן אי' בשו"ע (אה"ע ל"ו, ט'), דמיירי דעשתה חבירתה שליח לקבל הקידושין שלה, וכשנתן המקדש הפרוטות להשליח, ואמר הר"א מקודשת להמשלח, אמר ואת נמי להשליח. וכ' בביאור הגר"א שם (י"ב) דפי' הרמב"ם יותר נכון, דלפי' הר"ן צריך לומר דמי שאמר לה "ואת נמי" עשתה לחבירתה שליח מעיקרא, וא"כ הו"ל ידיים מוכיחות [וצ"ע כוונתו, א' למה הוי ידיים מוכיחות, הרי אי"ז אלא ראי' דכוונתה להתקדש, אבל אי"ז ראי' על דעת המקדש בכלל, ב' מה לי אם הוי ידיים מוכיחות או לא, הרי אפי' אם מוכיחות הם, מ"מ שאלת הגמ' שייך, וכמש"כ הר"ן, וצ"ע].
- (ז) **או דלמא ואת חזאי אמר לה- הק' תוס'**, למה האריך בזה, לימא או דלמא לא. וכ' (במסקנתו) דאי לאו משום דיכול לתלות במלתא אחריתי, היינו אומרים דלשון "ואת" הוי לשון קידושין גמורים, ואינו דומה לידות נדרים, דלא אמר דבר לפני זה כלל. וע"ע בחי' ר' שלמה (א') שכ' ליישב (ע"פ דבריו שהבאנו לעיל) דשאני נדרים מקידושין, דבנדר איכא גזה"כ דלבטא בשפתים, אז ודאי לא מהני לולא גזה"כ ידיים, אבל בקידושין, דאין דין דלבטא, ואם לא הי' אפשר לפרש אלא לקידושין, ודאי הי' מהני אפי' אם אין יד לקידושין, דהא לא בעינן דיבור, אבל כיון דאפשר דכוונתו הי' ואת חזאי, נמצא דרואין הקידושין רק ע"י אומדנא, וזה לא מהני בקידושין.
- (ח) **יש יד לפאה וכו' כגון דאמר והדין- כ' הר"ן דמיירי ר' פפא** דבאוגיא ראשונה הי' שיעור פאה, דאל"ה הא ודאי דינו כפאה אפי' אם אין יד לפאה, דכיון שהתחיל לעשות פאה, כי אמר והדין ודאי לגמרה נתכוין, אע"כ מיירי דבאוגיא הראשונה הי' כבר שיעור פאה. וע' במשנה למלך (מתנ"ע א', ח', ד"ה ועדיין אני) שכ' להסתפק במי שכבר הפריש שיעור פאה, אם יכול אח"כ להוסיף פאה באופן שיהי' לה דין פאה (ויהי' פטור מתרו"מ), וכ' דלכאוי' יש להביא ראי' מדברי הר"ן כאן, דודאי יכול להוסיף עוד פאה על פאתו. אולם כ' דאין ראי' מכאן, דהא כ' דהא ודאי כל הסוגיא מיירי שאמר היד בתוך כדי דיבור להאמירה ראשונה, דבלא"ה ודאי לא מהני. וא"כ, כיון דבתוכ"ד הוא, א"כ ודאי יכול להוסיף פאה על פאתו, דהא אי"ז חשיב הוספה, אלא הפרשת פאה א' גדולה. והק' הקרן אורה על המשל"מ, לפי דבריו מהו ראיית הגמ' דיכול לעשות כל שדהו פאה, דהא ממה שיכול לעשות שיעור א' גדולה בב"א אין ראי' דיכול לעשות כל השדה פאה. ולכן כ' דע"כ ס"ל להש"ס דבאמת יכול להוסיף עוד בהפרשה אחרת אפי' אם כבר הפריש כשיעור, ומוכח מזה דבאמת אין שיעור לפאה, ויכול לעשות כל שדהו פאה [ועדיין צ"ב]. וע"ע במנחת שלמה מש"כ בזה.
- (ט) **מה קרבנות יש להם יד- העיר המנחת שלמה (ריש ז.)**, בשלמא יד לנדר, שפיר י"ל שיש בה דין ידות, דהרי עלי הוא דומה לשבועה, שיש חיוב עליו לקיים דבריו. אבל בנדבה, שאמר הרי זו, מהכ"ת שיש דין יד. ובשלמא להשיטות דס"ל דאף בנדבה איכא בל יחל אם נהנה מקדשים (אפי' במקום שאין מעילה), א"כ נראה שדין נדר יש בה, אבל להשיטות דחולק בזה, איזה דין נדר יש בה, וכ' דבמקום אחר האריך בזה.